

IES PLURILINGÜE FONTEXERÍA

PROGRAMACIÓN D I D Á C T I C A

DA MATERIA / ÁREA DE:

Educación Plástica, Visual e Audiovisual

DEPARTAMENTO	NIVEL	CURSO
DEBUXO	ESO	1º

Muros
Curso 2021 - 2022

Índice:

1. Introducción e contextualización	4
2. Contribución dos estándares de aprendizaxe avaliados ao desenvolvemento das competencias clave	5
3. Obxectivos da materia	28
4. Desenvolvemento dos estándares de aprendizaxe: temporalización, mínimo para superar a materia e procedementos e instrumentos de avaliación	30
5. Metodoloxía	47
6. Materiais e recursos didácticos	49
7. Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado:	50
8. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente	55
9. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes:	59
10. Procedementos para acreditar coñecementos necesarios en determinadas materias (só para bacharelato)	60
11. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar	60
12. Medidas de atención á diversidade	61
13. Elementos transversais	62
14. Actividades complementarias e extraescolares	64
15. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da propia programación	65
16. Accións de contribución ao proxecto lector	65
17. Accións de contribución ao proxecto TIC	66
18. Accións de contribución ao plan de convivencia	67
19. Información ao alumnado e ás familias	68

NOTA: Facer CLIC sobre cada epígrafe para ir ao apartado correspondente.

1. Introducción e contextualización

Se noutras épocas históricas era a palabra, tanto na súa expresión oral como escrita, a principal forma de expresión e de transmisión de ideas e sentimentos, non cabe dúbida de que na época na que estamos inmersos/as a imaxe cobrou un protagonismo sen precedentes en ningunha outra época da historia da humanidade.

A materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual parte dos bloques impartidos na educación primaria na área de Educación Artística. A parte destinada á educación plástica xa anticipaba os mesmos bloques dos que parte a materia en ESO, baixo as denominacións de "Educación audiovisual", "Debuxo técnico" e "Expresión artística".

Nos tres primeiros cursos da ESO esta materia estrutúrase en tres bloques: "Expresión plástica", "Comunicación audiovisual" e "Debuxo técnico".

O bloque de "Expresión plástica" experimenta con materiais e técnicas diversas na aprendizaxe do proceso de creación. Inténtase darlle ao alumnado unha maior autonomía na creación de obras persoais, axudando a planificar mellor os pasos na realización de proxectos artísticos, tanto propios coma colectivos.

Analízanse as características da linguaxe audiovisual desde a cal se realiza a análise crítica das imaxes que nos rodean. Faise, tamén, especial fincapé no uso das tecnoloxías da información e da comunicación aplicadas á imaxe.

No bloque titulado "Debuxo técnico" trasládanse coñecementos teórico-prácticos sobre formas xeométricas e sistemas de representación, e aplícanse estes coñecementos á resolución de problemas e á realización de deseños.

2. Contribución dos estándares de aprendizaxe avaliados ao desenvolvemento das competencias clave

Trala relación das competencias clave do sistema educativo español recóllense os estándares de aprendizaxe aplicable a cadansúa competencia. Despois recóllese a descrición das competencias segundo se publicaron na Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro.

A carón de cadansúa competencia aparece o porcentaxe da mesma adicado a avaliación por competencias nesta materia e nivel.

1. CCL Comunicación lingüística 25%
2. CMCCT Comp. Matem. e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía 10%
3. CD Competencia dixital 5%
4. CAA Aprender a aprender 5%
5. CSC Competencias sociais e cívicas 30%
6. CSIEE Sentido de iniciativa e espírito emprendedor 10%
7. CCEC Conciencia e expresións culturais 15%

Descrición das competencias

1. Comunicación lingüística CCL

A competencia en comunicación lingüística é o resultado da acción comunicativa dentro de prácticas sociais determinadas, nas cales o individuo actúa con outros interlocutores e a través de textos en múltiples modalidades, formatos e soportes. Estas situacións e prácticas poden implicar o uso dunha ou de varias linguas, en diversos ámbitos e de maneira individual ou colectiva. Para isto o individuo dispón do seu repertorio plurilingüe, parcial, pero axustado ás experiencias comunicativas que experimenta ao longo da vida. As linguas que utiliza puideron ter vías e tempos distintos de adquisición e constituír, por tanto, experiencias de aprendizaxe de lingua materna ou de linguas estranxeiras ou

adicionais.

Esta visión da competencia en comunicación lingüística vinculada con prácticas sociais determinadas ofrece unha imaxe do individuo como axente comunicativo que produce, e non só recibe, mensaxes a través das linguas con distintas finalidades. Valorar a relevancia desta afirmación na toma de decisións educativas supón optar por metodoloxías activas de aprendizaxe (aprendizaxe baseada en tarefas e proxectos, en problemas, en retos, etcétera), xa sexan estas na lingua materna dos estudantes, nunha lingua adicional ou nunha lingua estranxeira, fronte a opcións metodolóxicas máis tradicionais.

Ademais, a competencia en comunicación lingüística representa unha vía de coñecemento e contacto coa diversidade cultural que implica un factor de enriquecemento para a propia competencia e que adquire unha particular relevancia no caso das linguas estranxeiras. Por tanto, un enfoque intercultural no ensino e na aprendizaxe das linguas implica unha importante contribución ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística do alumnado.

Esta competencia é, por definición, sempre parcial e constitúe un obxectivo de aprendizaxe permanente ao longo de toda a vida. Por isto, para que se produza unha aprendizaxe satisfactoria das linguas é determinante que se promovan uns contextos de uso de linguas ricos e variados, en relación coas tarefas que se deben realizar e os seus posibles interlocutores, textos e intercambios comunicativos.

A competencia en comunicación lingüística é extremadamente complexa. Baséase, en primeiro lugar, no coñecemento do compoñente lingüístico. Pero, ademais, como se produce e desenvolve en situacións comunicativas concretas e contextualizadas, o individuo necesita activar o seu coñecemento do compoñente pragmático-discursivo e sociocultural.

Esta competencia precisa da interacción de distintas destrezas, xa que se produce en

múltiples modalidades de comunicación e en diferentes soportes. Desde a oralidade e a escritura até as formas máis sofisticadas de comunicación audiovisual ou mediada pola tecnoloxía, o individuo participa dun complexo entramado de posibilidades comunicativas grazas ás cales expande a súa competencia e a súa capacidade de interacción con outros individuos. Por isto, esta diversidade de modalidades e soportes require dunha alfabetización máis complexa, recollida no concepto de alfabetizacións múltiples, que permita ao individuo a súa participación como cidadán activo.

A competencia en comunicación lingüística é tamén un instrumento fundamental para a socialización e o aproveitamento da experiencia educativa, por ser unha vía privilexiada de acceso ao coñecemento dentro e fóra da escola. Do seu desenvolvemento depende, en boa medida, que se produzan distintos tipos de aprendizaxe en distintos contextos, formais, informais e non formais. Neste sentido, é especialmente relevante no contexto escolar a consideración da lectura como destreza básica para a ampliación da competencia en comunicación lingüística e a aprendizaxe. Así, a lectura é a principal vía de acceso a todas as áreas, polo que o contacto cunha diversidade de textos resulta fundamental para acceder ás fontes orixinais do saber. Por isto, onde manifesta a súa importancia de forma máis patente é no desenvolvemento das destrezas que conducen ao coñecemento dos textos literarios, non só na súa consideración como canon artístico ou na súa valoración como parte do patrimonio cultural, senón sobre todo, e principalmente, como fonte de desfrute e aprendizaxe ao longo da vida.

Desde esta perspectiva, é recomendable que o centro educativo sexa a unidade de acción para o desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística. Neste sentido, actuacións como o deseño dun proxecto lingüístico de centro que forme parte do propio proxecto educativo de centro, un plan lector ou unhas estratexias para o uso da biblioteca escolar como espazo de aprendizaxe e desfrute permiten un tratamento máis global e eficaz da competencia en comunicación lingüística nos termos aquí expresados.

A competencia en comunicación lingüística inscríbese nun marco de actitudes e valores que o individuo pon en funcionamento: o respecto ás normas de convivencia; o exercicio activo da cidadanía; o desenvolvemento dun espírito crítico; o respecto aos dereitos humanos e o pluralismo; a concepción do diálogo como ferramenta primordial para a convivencia, a resolución de conflitos e o desenvolvemento das capacidades afectivas en todos os ámbitos; unha actitude de curiosidade, interese e creatividade cara á aprendizaxe e o recoñecemento das destrezas inherentes a esta competencia (lectura, conversa, escritura, etcétera) como fontes de pracer relacionadas co desfrute persoal e cuxa promoción e práctica son tarefas esenciais no reforzo da motivación cara á aprendizaxe.

En resumo, para o adecuado desenvolvemento desta competencia resulta necesario abordar a análise e a consideración dos distintos aspectos que interveñen nela, debido á súa complexidade. Para isto, débese atender aos cinco compoñentes que a constitúen e ás dimensións en que se concretan:

- O compoñente lingüístico comprende diversas dimensións: a léxica, a gramatical, a semántica, a fonolóxica, a ortográfica e a ortoépica, entendida esta como a articulación correcta do son a partir da representación gráfica da lingua.
- O compoñente pragmático-discursivo comprende tres dimensións: a sociolingüística (vinculada coa adecuada produción e recepción de mensaxes en diferentes contextos sociais); a pragmática (que inclúe as microfuncións comunicativas e os esquemas de interacción), e a discursiva (que inclúe as macrofuncións textuais e as cuestións relacionadas cos xéneros discursivos).
- O compoñente sociocultural inclúe dúas dimensións: a que se refire ao coñecemento do mundo e a dimensión intercultural.
- O compoñente estratéxico permite ao individuo superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. Inclúe tanto destrezas e estratexias

comunicativas para a lectura, a escritura, a fala, a escoita e a conversa, como destrezas vinculadas co tratamento da información, a lectura multimodal e a produción de textos electrónicos en diferentes formatos; así mesmo, tamén forman parte deste compoñente as estratexias xerais de carácter cognitivo, metacognitivo e socioafectivas que o individuo utiliza para comunicarse eficazmente, aspectos fundamentais na aprendizaxe das linguas estranxeiras.

– Por último, a competencia en comunicación lingüística inclúe un compoñente persoal que intervéñ na interacción comunicativa en tres dimensións: a actitude, a motivación e os trazos de personalidade.

2. Competencia matemática e básicas en ciencia e tecnoloxía CMCCT

A competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía inducen e fortalecen algúns aspectos esenciais da formación das persoas que resultan fundamentais para a vida nunha sociedade onde o impacto das matemáticas, as ciencias e as tecnoloxías é determinante, a consecución e sustentabilidade do benestar social exige condutas e toma de decisións persoais estreitamente vinculadas á capacidade crítica e á visión razoada e razoable das persoas. A isto contribúen a competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía:

a) A competencia matemática implica a capacidade de aplicar o razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto.

A competencia matemática require de coñecementos sobre os números, as medidas e as estruturas, así como das operacións e as representacións matemáticas, e a comprensión dos termos e conceptos matemáticos.

O uso de ferramentas matemáticas implica unha serie de destrezas que requiren a aplicación dos principios e procesos matemáticos en distintos contextos, xa sexan

persoais, sociais, profesionais ou científicos, así como para emitir xuízos fundados e seguir cadeas argumentais na realización de cálculos, a análise de gráficos e representacións matemáticas e a manipulación de expresións alxébricas, incorporando os medios dixitais cando sexa oportuno. Forma parte desta destreza a creación de descricións e explicacións matemáticas que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e a reflexión sobre a súa adecuación ao contexto, ao igual que a determinación de se as solucións son adecuadas e teñen sentido na situación en que se presentan.

Trátase, por tanto, de recoñecer o papel que desempeñan as matemáticas no mundo e utilizar os conceptos, procedementos e ferramentas para aplicalos na resolución dos problemas que poidan xurdir nunha situación determinada ao longo da vida. A activación da competencia matemática supón que o aprendiz é quen de establecer unha relación profunda entre o coñecemento conceptual e o coñecemento procedemental, implicados na resolución dunha tarefa matemática determinada.

A competencia matemática inclúe unha serie de actitudes e valores que se basean no rigor, o respecto aos datos e a veracidade.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia matemática resulta necesario abordar catro áreas relativas aos números, á álgebra, á xeometría e á estatística, interrelacionadas de formas diversas:

- A cantidade: esta noción incorpora a cuantificación dos atributos dos obxectos, as relacións, as situacións e as entidades do mundo, interpretando distintas representacións de todas elas e xulgando interpretacións e argumentos. Participar na cuantificación do mundo supón comprender as medicións, os cálculos, as magnitudes, as unidades, os indicadores, o tamaño relativo e as tendencias e patróns numéricos.
- O espazo e a forma: inclúen unha ampla gama de fenómenos que se encontran no noso mundo visual e físico: patróns, propiedades dos obxectos, posicións, direccións e

representacións deles; decodificación e codificación de información visual, así como navegación e interacción dinámica con formas reais, ou con representacións. A competencia matemática, neste sentido, inclúe unha serie de actividades como a comprensión da perspectiva, a elaboración e lectura de mapas, a transformación das formas con e sen tecnoloxía, a interpretación de vistas de escenas tridimensionais desde distintas perspectivas e a construción de representacións de formas.

– O cambio e as relacións: o mundo desprega multitude de relacións temporais e permanentes entre os obxectos e as circunstancias, onde os cambios se producen dentro de sistemas de obxectos interrelacionados. Ter máis coñecementos sobre o cambio e as relacións supón comprender os tipos fundamentais de cambio e cando teñen lugar, co fin de utilizar modelos matemáticos adecuados para describilo e predicilo.

– A incerteza e os datos: son un fenómeno central da análise matemática presente en distintos momentos do proceso de resolución de problemas no cal resulta clave a presentación e interpretación de datos. Esta categoría inclúe o recoñecemento do lugar da variación nos procesos, a posesión dun sentido de cuantificación desa variación, a admisión de incerteza e erro nas medicións e os coñecementos sobre o azar. Así mesmo, comprende a elaboración, interpretación e valoración das conclusións extraídas en situacións onde a incerteza e os datos son fundamentais.

b) As competencias básicas en ciencia e tecnoloxía son aquelas que proporcionan un acercamento ao mundo físico e á interacción responsable con el desde accións, tanto individuais como colectivas, orientadas á conservación e mellora do medio natural, decisivas para a protección e o mantemento da calidade de vida e o progreso dos pobos. Estas competencias contribúen ao desenvolvemento do pensamento científico, pois inclúen a aplicación dos métodos propios da racionalidade científica e as destrezas tecnolóxicas, que conducen á adquisición de coñecementos, á contrastación de ideas e á aplicación dos descubrimentos ao benestar social.

As competencias en ciencia e tecnoloxía capacitan cidadáns responsables e respectuosos que desenvolven xuízos críticos sobre os feitos científicos e tecnolóxicos que se suceden ao longo dos tempos, pasados e actuais. Estas competencias deben capacitar, basicamente, para identificar, formular e resolver situacións da vida cotiá – persoal e social– analogamente a como se actúa fronte aos retos e problemas propios das actividades científicas e tecnolóxicas.

Para o adecuado desenvolvemento das competencias en ciencia e tecnoloxía resulta necesario abordar os saberes ou coñecementos científicos relativos á física, a química, a bioloxía, a xeoloxía, as matemáticas e a tecnoloxía, os cales derivan de conceptos, procesos e situacións interconectadas.

Requírese, igualmente, o fomento de destrezas que permitan utilizar e manipular ferramentas e máquinas tecnolóxicas, así como utilizar datos e procesos científicos para alcanzar un obxectivo; é dicir, identificar preguntas, resolver problemas, chegar a unha conclusión ou tomar decisións baseadas en probas e argumentos.

Así mesmo, estas competencias inclúen actitudes e valores relacionados coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia e á tecnoloxía, o interese pola ciencia, o apoio á investigación científica e a valoración do coñecemento científico; así como o sentido da responsabilidade en relación coa conservación dos recursos naturais e coas cuestións ambientais e coa adopción dunha actitude adecuada para lograr unha vida física e mental saudable nun contorno natural e social.

Os ámbitos que se deben abordar para a adquisición das competencias en ciencias e tecnoloxía son:

– Sistemas físicos: asociados ao comportamento das substancias no ámbito fisicoquímico. Sistemas rexidos por leis naturais descubertas a partir da experimentación científica orientada ao coñecemento da estrutura última da materia, que repercute nos sucesos observados e descritos desde ámbitos específicos e complementarios:

mecánicos, eléctricos, magnéticos, luminosos, acústicos, caloríficos, reactivos, atómicos e nucleares. Todos eles considerados en si mesmos e en relación cos seus efectos na vida cotiá, nas súas aplicacións á mellora de instrumentos e ferramentas, na conservación da natureza e na facilitación do progreso persoal e social.

– Sistemas biolóxicos: propios dos seres vivos dotados dunha complexidade orgánica que é preciso coñecer para preservalos e evitar a súa deterioración. Forma parte esencial desta dimensión competencial o coñecemento de canto afecta a alimentación, hixiene saúde individual e colectiva, así como a habituación a condutas e adquisición de valores responsables para o ben común inmediato e do planeta na súa globalidade.

– Sistemas da Terra e do Espazo: desde a perspectiva xeolóxica e cosmogónica. O coñecemento da historia da Terra e dos procesos que desembocaron na súa configuración actual son necesarios para identificarnos coa nosa propia realidade: que somos, de onde vimos e cara a onde podemos e debemos ir. Os saberes xeolóxicos, unidos aos coñecementos sobre a produción agrícola, gandeira, marítima, mineira e industrial, proporcionan, ademais de formación científica e social, valoracións sobre as riquezas do noso planeta que se deben defender e acrecentar. Así mesmo, o coñecemento do espazo exterior, do Universo do que formamos parte, estimula un dos compoñentes esenciais da actividade científica: a capacidade de asombro e a admiración ante os feitos naturais.

– Sistemas tecnolóxicos: derivados, basicamente, da aplicación dos saberes científicos aos usos cotiáns de instrumentos, máquinas e ferramentas e ao desenvolvemento de novas tecnoloxías asociadas ás revolucións industriais, que foron mellorando o desenvolvemento dos pobos. Son compoñentes básicos desta competencia: coñecer a produción de novos materiais, o deseño de aparellos industriais, domésticos e informáticos, así como a súa influencia na vida familiar e laboral.

Complementando os sistemas de referencia enumerados e promovendo accións

transversais a todos eles, a adquisición das competencias en ciencia e tecnoloxía require, de maneira esencial, a formación e práctica nos seguintes dominios:

- Investigación científica: como recurso e procedemento para alcanzar os coñecementos científicos e tecnolóxicos logrados ao longo da historia. O acercamento aos métodos propios da actividade científica –proposta de preguntas, busca de solucións, indagación de camiños posibles para a resolución de problemas, contraste de pareceres, deseño de probas e experimentos, aproveitamento de recursos inmediatos para a elaboración de material con fins experimentais e a súa adecuada utilización– non só permite a aprendizaxe de destrezas en ciencias e tecnoloxías, senón que tamén contribúe á adquisición de actitudes e valores para a formación persoal: atención, disciplina, rigor, paciencia, limpeza, serenidade, atrevemento, risco e responsabilidade, etcétera.
- Comunicación da ciencia: para transmitir adecuadamente os coñecementos, achados e procesos. O uso correcto da linguaxe científica é unha exixencia crucial desta competencia: expresión numérica, manexo de unidades, indicación de operacións, toma de datos, elaboración de táboas e gráficos, interpretación destes, secuenciación da información, dedución de leis e a súa formalización matemática. Tamén é esencial nesta dimensión competencial a unificación da linguaxe científica como medio para procurar o entendemento, así como o compromiso de aplicalo e respectalo nas comunicacións científicas.

3. Competencia dixital CD

A competencia dixital é aquela que implica o uso creativo, crítico e seguro das tecnoloxías da información e da comunicación para alcanzar os obxectivos relacionados co traballo, a empregabilidade, a aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e participación na sociedade.

Esta competencia supón, ademais da adecuación aos cambios que introducen as novas

tecnoloxías na alfabetización, a lectura e a escritura, un conxunto novo de coñecementos, habilidades e actitudes necesarias hoxe en día para ser competente nun contorno dixital. Require de coñecementos relacionados coa linguaxe específica básica: textual, numérica, icónica, visual, gráfica e sonora, así como as súas pautas de decodificación e transferencia.

Isto comporta o coñecemento das principais aplicacións informáticas. Supón tamén o acceso ás fontes e o procesamento da información, e o coñecemento dos dereitos e as liberdades que asisten as persoas no mundo dixital. Igualmente, precisa do desenvolvemento de diversas destrezas relacionadas co acceso á información, o procesamento e uso para a comunicación, a creación de contidos, a seguridade e a resolución de problemas, tanto en contextos formais como non formais e informais. A persoa debe ser quen de facer un uso habitual dos recursos tecnolóxicos dispoñibles co fin de resolver os problemas reais dun modo eficiente, así como avaliar e seleccionar novas fontes de información e innovacións tecnolóxicas, a medida que van aparecendo, en función da súa utilidade para acometer tarefas ou obxectivos específicos.

A adquisición desta competencia require, ademais, actitudes e valores que permitan ao usuario adaptarse ás novas necesidades establecidas polas tecnoloxías, a súa apropiación e adaptación aos propios fins e a capacidade de interaccionar socialmente arredor delas. Trátase de desenvolver unha actitude activa, crítica e realista cara ás tecnoloxías e os medios tecnolóxicos, valorando as súas fortalezas e debilidades e respectando principios éticos no seu uso. Por outra parte, a competencia dixital implica a participación e o traballo colaborativo, así como a motivación e a curiosidade pola aprendizaxe e a mellora no uso das tecnoloxías.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento da competencia dixital resulta necesario abordar:

- A información: isto comporta a comprensión de como se xestiona a información e de

como se pon á disposición dos usuarios, así como o coñecemento e manexo de diferentes motores de busca e bases de datos, sabendo elixir aqueles que responden mellor ás propias necesidades de información.

– Igualmente, supón saber analizar e interpretar a información que se obtén, cotexar e avaliar o contido dos medios de comunicación en función da súa validez, fiabilidade e adecuación entre as fontes, tanto en liña como fora de liña

. E por último, a competencia dixital supón saber transformar a información en coñecemento a través da selección apropiada de diferentes opcións de almacenamento.

– A comunicación: supón tomar conciencia dos diferentes medios de comunicación dixital e de varios paquetes de software de comunicación e do seu funcionamento, así como os seus beneficios e carencias en función do contexto e dos destinatarios. Ao mesmo tempo, implica saber que recursos se poden compartir publicamente e o valor que teñen, é dicir, coñecer de que maneira as tecnoloxías e os medios de comunicación poden permitir diferentes formas de participación e colaboración para a creación de contidos que produzan un beneficio común. Isto supón o coñecemento de cuestións éticas como a identidade dixital e as normas de interacción dixital.

– A creación de contidos: implica saber como os contidos dixitais se poden realizar en diversos formatos (texto, audio, vídeo, imaxes), así como identificar os programas/aplicacións que mellor se adaptan ao tipo de contido que se quere crear. Supón tamén a contribución ao coñecemento de dominio público (wikis, foros públicos, revistas), tendo en conta as normativas sobre os dereitos de autor e as licenzas de uso e publicación da información.

– A seguridade: implica coñecer os distintos riscos asociados ao uso das tecnoloxías e de recursos en liña e as estratexias actuais para evitalos, o que supón identificar os comportamentos adecuados no ámbito dixital para protexer a información, propia e doutras persoas, así como coñecer os aspectos aditivos das tecnoloxías.

– A resolución de problemas: esta dimensión supón coñecer a composición dos dispositivos dixitais, os seus potenciais e as súas limitacións en relación coa consecución de metas persoais, así como saber onde buscar axuda para a resolución de problemas teóricos e técnicos, o que implica unha combinación heteroxénea e ben equilibrada das tecnoloxías dixitais e non dixitais máis importantes nesta área de coñecemento.

4. Aprender a aprender CAA

A competencia de aprender a aprender é fundamental para a aprendizaxe permanente que se produce ao longo da vida e que ten lugar en distintos contextos formais, non formais e informais.

Esta competencia caracterízase pola habilidade para iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. Isto exige, en primeiro lugar, a capacidade para motivarse por aprender. Esta motivación depende de que se xere a curiosidade e a necesidade de aprender, de que o estudante se sinta protagonista do proceso e do resultado da súa aprendizaxe e, finalmente, de que chegue a alcanzar as metas de aprendizaxe propostas e, con isto, que se produza nel unha percepción de autoeficacia. Todo o anterior contribúe a motivalo para abordar futuras tarefas de aprendizaxe.

En segundo lugar, en canto á organización e xestión da aprendizaxe, a competencia de aprender a aprender require coñecer e controlar os propios procesos de aprendizaxe para axustalos aos tempos e ás demandas das tarefas e actividades que conducen á aprendizaxe. A competencia de aprender a aprender desemboca nunha aprendizaxe cada vez máis eficaz e autónoma.

Esta competencia inclúe unha serie de coñecementos e destrezas que requiren a reflexión e a toma de conciencia dos propios procesos de aprendizaxe. Así, os procesos de coñecemento convértense en obxecto do coñecemento e, ademais, hai que aprender a executalos adecuadamente.

Aprender a aprender inclúe coñecementos sobre os procesos mentais implicados na aprendizaxe (como se aprende). Ademais, esta competencia incorpora o coñecemento que posúe o estudante sobre o seu propio proceso de aprendizaxe que se desenvolve en tres dimensións: a) o coñecemento que ten acerca do que sabe e descoñece, do que é quen de aprender, do que lle interesa, etcétera; b) o coñecemento da disciplina en que se localiza a tarefa de aprendizaxe e o coñecemento do contido concreto e das demandas da tarefa mesma, e c) o coñecemento sobre as distintas estratexias posibles para afrontar a tarefa.

Todo este coñecemento tradúcese en destrezas de autorregulación e control inherentes á competencia de aprender a aprender, que se concretan en estratexias de planificación nas cales se reflicte a meta de aprendizaxe que se persegue, así como o plan de acción que se ten previsto aplicar para alcanzala; estratexias de supervisión desde as que o estudante vai examinando a adecuación das accións que está desenvolvendo e a aproximación á meta, e estratexias de avaliación desde as cales se analiza tanto o resultado como do proceso que se levou a cabo. A planificación, supervisión e avaliación son esenciais para desenvolver aprendizaxes cada vez máis eficaces. Todas elas inclúen un proceso reflexivo que permite pensar antes de actuar (planificación), analizar o curso e o axuste do proceso (supervisión) e consolidar a aplicación de bos plans ou modificar os que resultan incorrectos (avaliación do resultado e do proceso). Estas tres estratexias deberíanse potenciar nos procesos de aprendizaxe e de resolución de problemas en que participan os estudantes.

Aprender a aprender maniféstase tanto individualmente como en grupo. En ambos os casos o dominio desta competencia iníciase cunha reflexión consciente acerca dos procesos de aprendizaxe a que se entrega un mesmo ou o grupo. Non só son os propios procesos de coñecemento, senón que, tamén, o modo en que os demais aprenden se converte en obxecto de escrutinio. De aí que a competencia de aprender a aprender se

adquiera tamén no contexto do traballo en equipo. Os profesores deben procurar que os estudantes sexan conscientes do que fan para aprender e busquen alternativas. Moitas veces estas alternativas póñense de manifesto cando se trata de pescudar que é o que fan os demais en situacións de traballo cooperativo.

Respecto ás actitudes e valores, a motivación e a confianza son cruciais para a adquisición desta competencia. Ambas se potencian desde a formulación de metas realistas a curto, medio e longo prazo. Ao alcanzarse as metas aumenta a percepción de autoeficacia e a confianza, e con isto elévanse os obxectivos de aprendizaxe de forma progresiva. As persoas deben ser quen de apoiarse en experiencias vitais e de aprendizaxe previas co fin de utilizar e aplicar os novos coñecementos e capacidades noutros contextos, como os da vida privada e profesional, a educación e a formación. Saber aprender nun determinado ámbito implica ser quen de adquirir e asimilar novos coñecementos e chegar a dominar capacidades e destrezas propias do dito ámbito. Na competencia de aprender a aprender pode haber unha certa transferencia de coñecemento dun campo a outro, aínda que saber aprender nun ámbito non significa necesariamente que se saiba aprender noutro. Por isto, a súa adquisición débese levar a cabo no marco do ensino das distintas áreas e materias do ámbito formal, e tamén dos ámbitos non formal e informal.

Poderíase concluír que para o adecuado desenvolvemento da competencia de aprender a aprender se require dunha reflexión que favoreza un coñecemento dos procesos mentais a que se entregan as persoas cando aprenden, un coñecemento sobre os propios procesos de aprendizaxe, así como o desenvolvemento da destreza de regular e controlar a propia aprendizaxe que se leva a cabo.

5. Competencias sociais e cívicas CSC

As competencias sociais e cívicas implican a habilidade e capacidade para utilizar os

coñecementos e actitudes sobre a sociedade, entendida desde as diferentes perspectivas, na súa concepción dinámica, cambiante e complexa, para interpretar fenómenos e problemas sociais en contextos cada vez máis diversificados; para elaborar respostas, tomar decisións e resolver conflitos, así como para interactuar con outras persoas e grupos conforme normas baseadas no respecto mutuo e en conviccións democráticas.

Ademais de incluír accións a un nivel máis próximo e mediato ao individuo como parte dunha implicación cívica e social. Trátase, polo tanto, de unir o interese por afondar e garantir a participación no funcionamento democrático da sociedade, tanto no ámbito público como privado, e preparar as persoas para exercer a cidadanía democrática e participar plenamente na vida cívica e social grazas ao coñecemento de conceptos e estruturas sociais e políticas e ao compromiso de participación activa e democrática.

a) A competencia social relaciónase co benestar persoal e colectivo. Exixe entender o modo en que as persoas poden procurar un estado de saúde física e mental óptimo, tanto para elas mesmas como para as súas familias e para o seu contorno social próximo, e saber como un estilo de vida saudable pode contribuír a isto.

Para poder participar plenamente nos ámbitos social e interpersonal é fundamental adquirir os coñecementos que permitan comprender e analizar de maneira crítica os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contornos, así como as súas tensións e procesos de cambio. A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, á igualdade e á non discriminación entre homes e mulleres e entre diferentes grupos étnicos ou culturais, á sociedade e á cultura. Así mesmo, é esencial comprender as dimensións intercultural e socioeconómica das sociedades europeas e percibir as identidades culturais e nacionais como un proceso sociocultural dinámico e cambiante en interacción coa europea, nun contexto de crecente globalización.

Os elementos fundamentais desta competencia inclúen o desenvolvemento de certas destrezas como a capacidade de comunicarse dunha maneira construtiva en distintos contornos sociais e culturais, mostrar tolerancia, expresar e comprender puntos de vista diferentes, negociar sabendo inspirar confianza e sentir empatía. As persoas deben ser quen de xestionar un comportamento de respecto ás diferenzas expresado de maneira construtiva.

Así mesmo, esta competencia inclúe actitudes e valores como unha forma de colaboración, a seguridade nun mesmo e a integridade e honestidade. As persoas débense interesar polo desenvolvemento socioeconómico e pola súa contribución a un maior benestar social de toda a poboación, así como pola comunicación intercultural, a diversidade de valores e o respecto ás diferenzas, ademais de estar dispostas a superaren os prexuízos e a comprometérense neste sentido.

b) A competencia cívica baséase no coñecemento crítico dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos humanos e civís, así como da súa formulación na Constitución española, na Carta dos dereitos fundamentais da Unión Europea e en declaracións internacionais, e da súa aplicación por parte de diversas institucións a escala local, rexional, nacional, europea e internacional. Isto inclúe o coñecemento dos acontecementos contemporáneos, así como dos acontecementos máis destacados e das principais tendencias nas historias nacional, europea e mundial, así como a comprensión dos procesos sociais e culturais de carácter migratorio que implican a existencia de sociedades multiculturais no mundo globalizado.

As destrezas desta competencia están relacionadas coa habilidade para interactuar eficazmente no ámbito público e para manifestar solidariedade e interese por resolver os problemas que afecten o contorno escolar e a comunidade, xa sexa local ou máis ampla. Comporta a reflexión crítica e creativa e a participación construtiva nas actividades da comunidade ou do ámbito mediato e inmediato, así como a toma de decisións nos

contextos local, nacional ou europeo e, en particular, mediante o exercicio do voto e da actividade social e cívica.

As actitudes e valores inherentes a esta competencia son aqueles que se dirixen ao pleno respecto dos dereitos humanos e á vontade de participar na toma de decisións democráticas a todos os niveis, sexa cal sexa o sistema de valores adoptado. Tamén inclúe manifestar o sentido da responsabilidade e mostrar comprensión e respecto dos valores compartidos que son necesarios para garantir a cohesión da comunidade, baseándose no respecto dos principios democráticos. A participación construtiva inclúe tamén as actividades cívicas e o apoio á diversidade e cohesión sociais e ao desenvolvemento sustentable, así como a vontade de respectar os valores e a intimidade dos demais e a recepción reflexiva e crítica da información procedente dos medios de comunicación.

Por tanto, para o adecuado desenvolvemento destas competencias é necesario comprender e entender as experiencias colectivas e a organización e funcionamento do pasado e presente das sociedades, a realidade social do mundo en que se vive, os seus conflitos e as motivacións destes, os elementos que son comúns e os que son diferentes, así como os espazos e territorios en que se desenvolve a vida dos grupos humanos, e os seus logros e problemas, para comprometerse persoal e colectivamente na súa mellora, participando así de maneira activa, eficaz e construtiva na vida social e profesional.

Así mesmo, estas competencias incorporan formas de comportamento individual que capacitan as persoas para convivir nunha sociedade cada vez máis plural, dinámica, cambiante e complexa para relacionárense cos demais; cooperar, comprometerse e afrontar os conflitos e propor activamente perspectivas de afrontamento, así como tomar perspectiva, desenvolver a percepción do individuo en relación coa súa capacidade para influír no social e elaborar argumentacións baseadas en evidencias.

Adquirir estas competencias supón ser quen de se pór no lugar do outro, aceptar as

diferenzas, ser tolerante e respectar os valores, as crenzas, as culturas e a historia persoal e colectiva dos outros.

6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor CSIEE

A competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor implica a capacidade de transformar as ideas en actos. Isto significa adquirir conciencia da situación a intervir ou resolver, e saber elixir, planificar e xestionar os coñecementos, destrezas ou habilidades e actitudes necesarios con criterio propio, co fin de alcanzar o obxectivo previsto.

Esta competencia está presente nos ámbitos persoal, social, escolar e laboral nos cales se desenvolven as persoas, permitíndolles levar a cabo as súas actividades e o aproveitamento de novas oportunidades. Constitúe, igualmente, o alicerce doutras capacidades e coñecementos máis específicos, e inclúe a conciencia dos valores éticos relacionados.

A adquisición desta competencia é determinante na formación de futuros cidadáns emprendedores, contribuíndo así á cultura do emprendemento. Neste sentido, a súa formación debe incluír coñecementos e destrezas relacionados coas oportunidades de carreira e o mundo do traballo, a educación económica e financeira ou o coñecemento da organización e os procesos empresariais, así como o desenvolvemento de actitudes que comporten un cambio de mentalidade que favoreza a iniciativa emprendedora, a capacidade de pensar de forma creativa, de xestionar o risco e de manexar a incerteza. Estas habilidades resultan moi importantes para favorecer o nacemento de emprendedores sociais, como os denominados intraemprendedores (emprendedores que traballan dentro de empresas ou organizacións que non son súas), así como de futuros empresarios.

Entre os coñecementos que require a competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor inclúese a capacidade de recoñecer as oportunidades existentes para as

actividades persoais, profesionais e comerciais. Tamén inclúe aspectos de maior amplitude que proporcionan o contexto en que as persoas viven e traballan, tales como a comprensión das liñas xerais que rexen o funcionamento das sociedades e as organizacións sindicais e empresariais, así como as económicas e financeiras; a organización e os procesos empresariais; o deseño e a implementación dun plan (a xestión de recursos humanos e/ou financeiros); así como a postura ética das organizacións e o coñecemento de como estas poden ser un impulso positivo, por exemplo, mediante o comercio xusto e as empresas sociais.

Así mesmo, esta competencia require das seguintes destrezas ou habilidades esenciais: capacidade de análise; capacidades de planificación, organización, xestión e toma de decisións; capacidade de adaptación ao cambio e resolución de problemas; comunicación, presentación, representación e negociación efectivas; habilidade para traballar, tanto individualmente como dentro dun equipo; participación, capacidade de liderado e delegación; pensamento crítico e sentido da responsabilidade; autoconfianza, avaliación e autoavaliación, xa que é esencial determinar os puntos fortes e débiles dun mesmo e dun proxecto, así como avaliar e asumir riscos cando estea xustificado (manexo da incerteza e asunción e xestión do risco).

Finalmente, require o desenvolvemento de actitudes e valores como: a predisposición a actuar dunha forma creadora e imaxinativa; o autocoñecemento e a autoestima; a autonomía ou independencia, o interese e esforzo e o espírito emprendedor.

Caracterízase pola iniciativa, a pro-actividade e a innovación, tanto na vida privada e social como na profesional. Tamén está relacionada coa motivación e a determinación á hora de cumprir os obxectivos, xa sexan persoais ou establecidos en común con outros, incluído o ámbito laboral.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia sentido da iniciativa e espírito emprendedor resulta necesario abordar:

- A capacidade creadora e de innovación: creatividade e imaxinación; autocoñecemento e autoestima; autonomía e independencia; interese e esforzo; espírito emprendedor; iniciativa e innovación.
- A capacidade pro-activa para xestionar proxectos: capacidade de análise; planificación, organización, xestión e toma de decisións; resolución de problemas; habilidade para traballar tanto individualmente como de maneira colaborativa dentro dun equipo; sentido da responsabilidade; avaliación e autoavaliación.
- A capacidade de asunción e xestión de riscos e manexo da incerteza: comprensión e asunción de riscos; capacidade para xestionar o risco e manexar a incerteza.
- As calidades de liderado e traballo individual e en equipo: capacidade de liderado e delegación; capacidade para traballar individualmente e en equipo; capacidade de representación e negociación.
- Sentido crítico e da responsabilidade: sentido e pensamento crítico; sentido da responsabilidade.

7.Conciencia e expresións culturais CCEC

A competencia en conciencia e expresión cultural implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico, cunha actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas, utilízalas como fonte de enriquecemento e disfrute persoal e considéralas como parte da riqueza e patrimonio dos pobos.

Esta competencia incorpora tamén un compoñente expresivo referido á propia capacidade estética e creadora e ao dominio daquelas capacidades relacionadas cos diferentes códigos artísticos e culturais, para poder utilízalas como medio de comunicación e expresión persoal. Implica, igualmente, manifestar interese pola participación na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades.

Así pois, a competencia para a conciencia e expresión cultural require de coñecementos que permitan acceder ás distintas manifestacións sobre a herdanza cultural (patrimonio cultural, histórico-artístico, literario, filosófico, tecnolóxico, ambiental, etcétera) a escala local, nacional e europea e o seu lugar no mundo. Comprende a concreción da cultura en diferentes autores e obras, así como en diferentes xéneros e estilos, tanto das belas artes (música, pintura, escultura, arquitectura, cine, literatura, fotografía, teatro e danza) como doutras manifestacións artístico-culturais da vida cotiá (vivenda, vestido, gastronomía, artes aplicadas, folclore, festas...). Incorpora, así mesmo, o coñecemento básico das principais técnicas, recursos e convencións das diferentes linguaxes artísticas e a identificación das relacións existentes entre esas manifestacións e a sociedade, o cal supón tamén ter conciencia da evolución do pensamento, as correntes estéticas, as modas e os gustos, así como da importancia representativa, expresiva e comunicativa dos factores estéticos na vida cotiá.

Os ditos coñecementos son necesarios para pór en funcionamento destrezas como a aplicación de diferentes habilidades de pensamento, perceptivas, comunicativas, de sensibilidade e sentido estético para poder comprendelas, valoralas, emocionarse e desfrutalas. A expresión cultural e artística exige tamén desenvolver a iniciativa, a imaxinación e a creatividade expresadas a través de códigos artísticos, así como a capacidade de empregar distintos materiais e técnicas no deseño de proxectos.

Ademais, na medida en que as actividades culturais e artísticas supoñen con frecuencia un traballo colectivo, é preciso dispor de habilidades de cooperación e ter conciencia da importancia de apoiar e apreciar as contribucións alleas.

O desenvolvemento desta competencia supón actitudes e valores persoais de interese, recoñecemento e respecto polas diferentes manifestacións artísticas e culturais, e pola conservación do patrimonio.

Exixe, así mesmo, valorar a liberdade de expresión, o dereito á diversidade cultural, o

diálogo entre culturas e sociedades e a realización de experiencias artísticas compartidas. Pola súa vez, comporta un interese por participar na vida cultural e, por tanto, por comunicar e compartir coñecementos, emocións e sentimentos a partir de expresións artísticas.

Así pois, para o adecuado desenvolvemento da competencia para a conciencia e expresión cultural resulta necesario abordar:

- O coñecemento, estudo e comprensión tanto dos distintos estilos e xéneros artísticos como das principais obras e producións do patrimonio cultural e artístico en distintos períodos históricos, as súas características e as súas relacións coa sociedade en que se crean, así como as características das obras de arte producidas, todo isto mediante o contacto coas obras de arte. Está relacionada, igualmente, coa creación da identidade cultural como cidadán dun país ou membro dun grupo.
- A aprendizaxe das técnicas e recursos das diferentes linguaxes artísticas e formas de expresión cultural, así como da integración de distintas linguaxes.
- O desenvolvemento da capacidade e intención de expresarse e comunicar ideas, experiencias e emocións propias, partindo da identificación do potencial artístico persoal (aptitude/talento). Refírese, tamén, á capacidade de percibir, comprender e enriquecerse coas producións do mundo da arte e da cultura.
- A potenciación da iniciativa, a creatividade e a imaxinación propias de cada individuo de cara á expresión das propias ideas e sentimentos. É dicir, a capacidade de imaxinar e realizar producións que supoñan recreación, innovación e transformación. Implica o fomento de habilidades que permitan reelaborar ideas e sentimentos propios e alleos e exige desenvolver o autocoñecemento e a autoestima, así como a capacidade de resolución de problemas e asunción de riscos.
- O interese, aprecio, respecto, desfrute e valoración crítica das obras artísticas e culturais que se producen na sociedade, cun espírito aberto, positivo e solidario.

- A promoción da participación na vida e a actividade cultural da sociedade en que se vive, ao longo de toda a vida. Isto leva implícitos comportamentos que favorecen a convivencia social.
- O desenvolvemento da capacidade de esforzo, constancia e disciplina como requisitos necesarios para a creación de calquera produción artística de calidade, así como habilidades de cooperación que permitan a realización de traballos colectivos.

3. Obxectivos da materia

Na LOMCE non hai mencionados obxectivos específicos para cada curso da materia na ESO, e sí para toda a etapa da educación secundaria obrigatoria. Os deste curso veñen combinados cos de terceiro para conseguir os da materia, e os xerais da etapa.

Obxectivos xerais da etapa

O obxectivo da educación secundaria obrigatoria é que contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades

entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuizos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación

física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

4. Desenvolvemento dos estándares de aprendizaxe: temporalización, mínimo para superar a materia e procedementos e instrumentos de avaliación

TEMPORALIZACIÓN

En principio, sendo 9 unidades didácticas, (non contabilizando a introducción á materia) trataremos como mínimo tres delas por trimestre, pero se é posible, traballaremos tamén en proxectos de grupo relacionados (ou non) coa unidade didáctica que estea sendo

traballada. Ó longo do curso escolar iremos concretando as sesións necesarias para desenvolver todos os contidos, así como as actividades realizadas.

1ª AVALIACIÓN

1. Introducción á materia: materiais e metodoloxía
2. Unidade 1. Trazados básicos de debuxo técnico
3. Unidade 2. Polígonos
4. Unidade 3. Elementos básicos da linguaxe plástica: punto, liña, plano textura

2ª AVALIACIÓN

5. Unidade 4. O claroscuro
6. Unidade 5. A cor
7. Unidade 6. A composición

3ª AVALIACIÓN

8. Unidade 7. A comunicación visual
9. Unidade 8. Iconicidade e simboloxía
10. Unidade 9. O cómic e o cine

UNIDADE 1: Trazados básicos de debuxo técnico

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
Bloque 1. Expresión plástica					
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
Bloque 3. Debuxo técnico					
▪ b ▪ n ▪ o	▪ B3.1. Elementos xeométricos fundamentais: punto, liñas e direccións. Posicións relativas entre rectas: paralelas, cortantes e perpendiculares.	▪ B3.1. Comprender e empregar os conceptos espaciais do punto, a liña e o plano.	▪ EPVAB3.1.1. Traza as rectas que pasan por cada par de puntos, usando a regra, e resalta o triángulo que se forma.	▪ CAA	▪ Traza as rectas que pasan por cada par de puntos, usando a regra, e resalta o triángulo que se forma.
▪ b ▪ f ▪ n ▪ o	▪ B3.2. Manexo da escuadra e cartabón para o trazado de paralelas, perpendiculares e rectas a 45°.	▪ B3.2. Construír distintos tipos de rectas, utilizando a escuadra e o cartabón, despois de repasar previamente estes conceptos.	▪ EPVAB3.2.1. Traza rectas paralelas, transversais e perpendiculares a outra dada, que pasen por puntos definidos, utilizando escuadra e cartabón con suficiente precisión.	▪ CMCCT	▪ Traza rectas paralelas e perpendiculares a outra dada, que pasen por puntos definidos, utilizando escuadra e cartabón con suficiente precisión.
▪ b ▪ o	▪ B3.5. Ángulos. Clasificación de ángulos y posicións relativas. ▪ B3.6. Trazado de ángulos con escuadra e cartabón.	▪ B3.5. Comprender o concepto de ángulo e bisectriz e a clasificación de ángulos agudos, rectos e obtusos.	▪ EPVAB3.5.1. Identifica os ángulos de 30°, 45°, 60° e 90° na escuadra e no cartabón.	▪ CSIEE	▪ Identifica os ángulos de 30°, 45°, 60° e 90° na escuadra e no cartabón.

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ b ▪ f ▪ o	▪ B3.7. Realizar operacións con ángulos. Medidas angulares. Transporte de medidas angulares.	▪ B3.6. Estudar a suma e a resta de ángulos, e comprender a forma de medilos.	▪ EPVAB3.6.1. Suma ou resta ángulos positivos ou negativos con regra e compás.	▪ CMCCT	▪ Suma ángulos con regra e compás.
▪ b ▪ o	▪ B3.8. Bisectriz dun ángulo. A bisectriz como lugar xeométrico básico no plano.	▪ B3.7. Estudar o concepto de bisectriz e o seu proceso de construción.	▪ EPVAB3.7.1. Constrúe a bisectriz dun ángulo calquera, con regra e compás.	▪ CCEC	▪ Constrúe a bisectriz dun ángulo calquera, con regra e compás.
▪ b ▪ f ▪ g ▪ o	▪ B3.9. Concepto de medida. Operacións con segmentos coa axuda da regra ou utilizando o compás.	▪ B3.8. Diferenciar claramente entre recta e segmento tomando medidas de segmentos coa regra ou utilizando o compás.	▪ EPVAB3.8.1. Suma ou resta segmentos, sobre unha recta, medindo coa regra ou utilizando o compás.	▪ CMCCT	▪ Suma ou resta segmentos, sobre unha recta, medindo coa regra ou utilizando o compás.
▪ b ▪ o	▪ B3.10. Mediatriz dun segmento. A mediatriz como lugar xeométrico básico no plano.	▪ B3.9. Trazar a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra, e tamén utilizando regra, escuadra e cartabón.	▪ EPVAB3.9.1. Traza a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra, e tamén utilizando regra, escuadra e cartabón.	▪ CMCCT	▪ Traza a mediatriz dun segmento utilizando compás e regra.
▪ b ▪ f ▪ o	▪ B3.11. Teorema de Thales. Aplicacións do teorema de Thales para dividir un segmento en partes iguais e para a escala dun polígono.	▪ B3.10. Estudar as aplicacións do teorema de Thales.	▪ EPVAB3.10.1. Divide un segmento en partes iguais, aplicando o teorema de Thales.	▪ CCEC	▪ Divide un segmento en partes iguais, aplicando o teorema de Thales.
			▪ EPVAB3.10.2. Escala un polígono aplicando o teorema de Thales.	▪ CSIEE	▪ Recoñece as escalas nun polígono aplicando o teorema de Thales.
▪ b ▪ g ▪ f ▪ o	▪ B3.12. Lugares xeométricos fundamentais. Circunferencia, mediatriz, bisectriz e mediana.	▪ B3.11. Coñecer lugares xeométricos e definilos.	▪ EPVAB3.11.1. Explica, verbalmente ou por escrito, os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisección, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, etc.).	▪ CMCCT	▪ Explica, verbalmente ou por escrito, os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisección, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, etc.).

UNIDADE 2: Polígonos

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 3. Debuxo técnico				
▪ b ▪ n ▪ o	▪ B3.3. Circunferencia e círculo. A circunferencia como lugar xeométrico básico no plano.	▪ B3.3. Coñecer con fluidez os conceptos de circunferencia, círculo e arco.	▪ EPVAB3.3.1. Constrúe unha circunferencia lobulada de seis elementos, utilizando o compás.	▪ CD	▪ Constrúe unha circunferencia lobulada
▪ b ▪ f ▪ n ▪ o	▪ B3.4. Manexo do compás. Dividir a circunferencia en dous, catro, seis ou oito partes iguais, usando o compás. Realizar motivos decorativos co manexo do compás.	▪ B3.4. Utilizar o compás, realizando exercicios variados para familiarizarse con esta ferramenta.	▪ EPVAB3.4.1. Divide a circunferencia en seis partes iguais, usando o compás, e debuxa coa regra o hexágono regular e o triángulo equilátero que se posibilita.	▪ CMCCT	▪ Divide a circunferencia en seis partes iguais, usando o compás, e debuxa coa regra o hexágono regular e o triángulo equilátero que se posibilita.
▪ b ▪ g ▪ f	▪ B3.12. Lugares xeométricos fundamentais. Circunferencia, mediatriz, bisectriz e mediana.	▪ B3.11. Coñecer lugares xeométricos e definilos.	▪ EPVAB3.11.1. Explica, verbalmente ou por escrito, os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisector, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, etc.).	▪ CMCCT	▪ Explica, verbalmente ou por escrito, os exemplos máis comúns de lugares xeométricos (mediatriz, bisector, circunferencia, esfera, rectas paralelas, planos paralelos, etc.).

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ o					
▪ b ▪ n ▪ o	▪ B3.13. Triángulos. Clasificación dos triángulos en función dos seus lados e dos seus ángulos. Propiedade fundamental dos triángulos.	▪ B3.12. Comprender a clasificación dos triángulos en función dos seus lados e dos seus ángulos.	▪ EPVAB3.12.1. Clasifica calquera triángulo, observando os seus lados e os seus ángulos.	▪ CCEC	▪ Clasifica triángulos, observando os seus lados e os seus ángulos.
▪ b ▪ f ▪ n ▪ o	▪ B3.14. Construción de triángulos.	▪ B3.13. Construír triángulos coñecendo tres dos seus datos (lados ou ángulos).	▪ EPVAB3.13.1. Constrúe un triángulo coñecendo dous lados e un ángulo, ou dous ángulos e un lado, ou os seus tres lados, utilizando correctamente as ferramentas.	▪ CAA	▪ Constrúe un triángulo coñecendo os seus tres lados
▪ b ▪ f	▪ B3.15. Liñas e puntos notables dos triángulos. Alturas, medianas, bisectrices e mediatrices dos triángulos.	▪ B3.14. Analizar as propiedades de puntos e rectas característicos dun triángulo.	▪ EPVAB3.14.1. Determina o baricentro, o incentro ou o circuncentro de calquera triángulo, construíndo previamente as medianas, as bisectrices ou as mediatrices correspondentes.	▪ CSIEE	▪ Identifica o baricentro, o incentro ou o circuncentro de calquera triángulo.
▪ b ▪ f	▪ B3.16. Triángulo rectángulo: características e construción dun.	▪ B3.15. Coñecer as propiedades xeométricas e matemáticas dos triángulos rectángulos, e aplicarlas con propiedade á construción destes.	▪ EPVAB3.15.1. Debuxa un triángulo rectángulo coñecendo a hipotenusa e un cateto.	▪ CMCCT	▪ Debuxa un triángulo rectángulo coñecendo a hipotenusa e un cateto.
▪ b ▪ n	▪ B3.17. Cuadriláteros: clasificación e propiedades.	▪ B3.16. Coñecer os tipos de cuadriláteros.	▪ EPVAB3.16.1. Clasifica correctamente calquera cuadrilátero.	▪ CCEC	▪ Recoñece correctamente cuadriláteros.
▪ b ▪ f ▪ n	▪ B3.18. Construción de cuadriláteros.	▪ B3.17. Executar as construcións máis habituais de paralelogramos.	▪ EPVAB3.17.1. Constrúe calquera paralelogramo coñecendo dous lados consecutivos e unha diagonal.	▪ CAA	▪ Constrúe rectángulos coñecendo dous lados consecutivos e unha diagonal.

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ b ▪ f ▪ n	▪ B3.19. Polígonos. Polígonos regulares e irregulares. Clasificación dos polígonos.	▪ B3.18. Clasificar os polígonos en función dos seus lados, recoñecendo os regulares e os irregulares.	▪ EPVAB3.18.1. Clasifica correctamente calquera polígono de tres a cinco lados, diferenciando claramente se é regular ou irregular.	▪ CCEC	▪ Clasifica correctamente calquera polígono de tres a cinco lados, diferenciando claramente se é regular ou irregular.
▪ b ▪ f ▪ n ▪ o	▪ B3.20. Construción de polígonos regulares inscritos nunha circunferencia.	▪ B3.19. Estudar a construción dos polígonos regulares inscritos na circunferencia.	▪ EPVAB3.19.1. Constrúe correctamente polígonos regulares de ata cinco lados, inscritos nunha circunferencia.	▪ CMCCT	▪ Constrúe correctamente polígonos regulares de 3,6,4 e 8 lados, inscritos nunha circunferencia.

UNIDADE 3: Elementos básicos da linguaxe plástica: punto, liña, plano e textura

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ f ▪ n	▪ B1.1. Elementos configurativos da imaxe: punto, liña e plano. ▪ B1.2. Aprecio do uso que os/as artistas fan do punto, a liña e o plano para apli-	▪ B1.1. Identificar os elementos configuradores da imaxe.	▪ EPVAB1.1.1. Identifica e valora a importancia do punto, a liña e o plano, analizando de xeito oral e escrito imaxes e producións gráfico plásticas propias e alleas.	▪ CCEC	▪ Identifica e valora a importancia do punto, a liña e o plano, analizando de xeito oral imaxes e producións gráfico plásticas propias e alleas.

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	calo ás propias composicións.				
▪ b ▪ f ▪ n	▪ B1.3. O punto como o elemento máis sinxelo na comunicación visual. ▪ B1.4. Posibilidades gráficas e expresivas da liña en relación ao seu trazado, o seu grosor ou a súa velocidade. ▪ B1.5. Calidades do plano como elemento compositivo e como construtor de volume.	▪ B1.2. Experimentar coas variacións formais do punto, o plano e a liña.	▪ EPVAB1.2.1. Analiza os ritmos lineais mediante a observación de elementos orgánicos na paisaxe, nos obxectos e en composicións artísticas, empregándoos como inspiración en creacións gráfico-plásticas.	▪ CAA	▪ Inspírase nos ritmos lineais mediante a observación de elementos orgánicos na paisaxe, nos obxectos e en composicións artísticas, empregándoos en creacións gráfico-plásticas.
			▪ EPVAB1.2.2. Experimenta co punto, a liña e o plano co concepto de ritmo, aplicándoos de forma libre e espontánea.	▪ CSIEE	▪ Experimenta co punto, a liña e o plano aplicándoos de forma libre e espontánea.
			▪ EPVAB1.2.3. Experimenta co valor expresivo da liña e o punto e as súas posibilidades tonais, aplicando distintos graos de dureza, distintas posicións do lapis de grafito ou de cor (tombado ou vertical) e a presión exercida na aplicación, en composicións a man alzada, estruturadas xeometricamente ou máis libres e espontáneas.	▪ CCEC	▪ Experimenta co valor expresivo da liña e o punto na aplicación, en composicións a man alzada.
▪ a ▪ c ▪ d ▪ n ▪ o	▪ B1.6. Elementos de expresión plástica: liña, textura e cor.	▪ B1.3. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros, etc.	▪ EPVAB1.3.1. Realiza composicións que transmiten emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristura, etc.) utilizando diversos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores, etc.).	▪ CCL	▪ Realiza composicións que transmiten emocións básicas
▪ a ▪ c ▪ f ▪ o	▪ B1.11. Texturas naturais e artificiais. Capacidade expresiva das texturas.	▪ B1.6. Transcribe texturas táctiles a texturas visuais mediante as técnicas de frottage, utilizándoas en composicións abstractas ou figurativas.	▪ EPVAB1.6.1. Transcribe texturas táctiles a texturas visuais mediante as técnicas de frottage, utilizándoas en composicións abstractas ou figurativas.	▪ CSIEE	▪ Transcribe texturas táctiles a texturas visuais mediante as técnicas de frottage.

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	▪ CCL	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas
			▪ EPVAB1.7.4. Utiliza o papel como material, manipulándoo, resgando ou pregando, creando texturas visuais e táctiles, para crear composicións, colaxes matéricas e figuras tridimensionais.	▪ CAA	▪ Utiliza o papel como material
			▪ EPVAB1.7.5. Crea co papel recortado formas abstractas e figurativas compóndoas con fins ilustrativos, decorativos ou comunicativos.	▪ CSC	▪ Experimenta co papel como material
			▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 4: O claroscuro

Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
Bloque 1. Expresión plástica					
- a - c - d - n - o	B1.6. Elementos de expresión plástica: liña, textura e cor.	B1.3. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros, etc.	EPVAB1.3.1. Realiza composicións que transmiten emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristura, etc.) utilizando diversos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores, etc.).	CCL	Realiza composicións que transmiten emocións básicas
- b - c - e - f - g - n	B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	EPVAB1.7.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	CCL	Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas
			EPVAB1.7.2. Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro en composicións figurativas e abstractas mediante a aplicación do lapis de forma continua en superficies homoxéneas ou degradadas.	CSC	Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro
			EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	CSC	Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 5: A cor

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
- a - c - d - n - o	B1.6. Elementos de expresión plástica: liña, textura e cor.	B1.3. Expresar emocións utilizando distintos elementos configurativos e recursos gráficos: liña, puntos, cores, texturas, claroscuros, etc.	EPVAB1.3.1. Realiza composicións que transmiten emocións básicas (calma, violencia, liberdade, opresión, alegría, tristura, etc.) utilizando diversos recursos gráficos en cada caso (claroscuro, liñas, puntos, texturas, cores, etc.).	CCL	Realiza composicións que transmiten emocións básicas
- a - c - d - n	- B1.9. A cor coma fenómeno físico e visual. Mestura aditiva e mestura subtractiva. - B1.10. Círculo cromático. Cores complementarias.	B1.5. Experimentar coas cores primarias e secundarias.	EPVAB1.5.1. Experimenta coas cores primarias e secundarias, estudando a síntese aditiva e subtractiva e as cores complementarias.	CSC	Experimenta coas cores primarias e secundarias
- b - c - e - f - g	B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	EPVAB1.7.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	CCL	Utiliza e as técnicas gráfico-plásticas coñecidas
			EPVAB1.7.2. Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro en composicións figurativas e abstractas mediante a aplicación do lapis de forma continua en superficies homoxéneas ou degradadas.	CSC	Utiliza o lapis de grafito e de cor, creando o claroscuro

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ n			▪ EPVAB1.7.3. Experimenta coas témperas aplicando a técnica de diferentes formas (pinceis, esponxas, goteos, distintos graos de humidade, estampaxes, etc.), valorando as posibilidades expresivas segundo o grao de opacidade e a creación de texturas visuais cromáticas.	▪ CCEC	▪ Experimenta coas técnicas de cor
			▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 6: A composición

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ a ▪ f	▪ B1.7. Composición: elementos. ▪ B1.8. O ritmo na composición.	▪ B1.4. Identificar e aplicar os conceptos de equilibrio, proporción e ritmo en composicións básicas.	▪ EPVAB1.4.1. Analiza, identifica e explica oralmente, por escrito e graficamente, o esquema compositivo básico de obras de arte e obras propias, atendendo aos conceptos de equilibrio, proporción e ritmo.	▪ CCL	▪ Identifica e explica oralmente o esquema compositivo básico de obras de arte e obras propias

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ n			▪ EPVAB1.4.2. Realiza composicións básicas con diferentes técnicas segundo as propostas establecidas por escrito.	▪ CSIEE	▪ Realiza composicións básicas con diferentes técnicas segundo as propostas establecidas por escrito.
			▪ EPVAB1.4.3. Realiza composicións modulares con diferentes procedementos gráfico-plásticos en aplicacións ao deseño téxtil, ornamental, arquitectónico ou decorativo.	▪ CCEC ▪ CSIEE	▪ Realiza composicións modulares sinxelas
			▪ EPVAB1.4.4. Representa obxectos illados e agrupados do natural ou do ámbito inmediato, proporcionándoos en relación coas súas características formais e en relación co seu ámbito.	▪ CCEC	▪ Representa obxectos illados e agrupados do natural ou do ámbito inmediato
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.	▪ CCL	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade.
			▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

UNIDADE 7: A comunicación visual

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CSC	▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				
▪ a ▪ c ▪ e ▪ h ▪ ñ ▪ o	▪ B2.4. Comunicación visual: características e elementos que interveñen nela.	▪ B2.4. Diferenciar e analizar os elementos que interveñen nun acto de comunicación.	▪ EPVAB2.4.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en actos de comunicación visual.	▪ CSC	▪ Identifica os elementos que interveñen en actos de comunicación visual.
▪ a ▪ d ▪ e ▪ f ▪ h ▪ o	▪ B2.5. Funcións das mensaxes na comunicación visual e audiovisual.	▪ B2.5. Recoñecer as funcións da comunicación.	▪ EPVAB2.5.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en actos de comunicación audiovisual. ▪ EPVAB2.5.2. Distingue a función ou funcións que predominan en mensaxes visuais e audiovisuais.	▪ CCL ▪ CD	▪ Identifica os elementos que interveñen en actos de comunicación audiovisual. ▪ Comprende a función ou funcións que predominan en mensaxes visuais e audiovisuais.

UNIDADE 8: Iconicidade e simboloxía

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. ▪ EPVAB1.7.6. Aproveita materiais reciclados para a elaboración de obras de forma responsable co medio e aproveitando as súas calidades gráfico-plásticas. ▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CSC	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas ▪ Aproveita materiais reciclados para a elaboración de obras. ▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				
▪ a ▪ c ▪ d ▪ e ▪ f	▪ B2.1. Imaxe e a comunicación visual. Iconicidade. Graos de iconicidade. Imaxe figurativa e imaxe abstracta.	▪ B2.1. Recoñecer os graos de iconicidade en imaxes presentes no ámbito comunicativo.	▪ EPVAB2.1.1. Diferencia imaxes figurativas de abstractas. ▪ EPVAB2.1.2. Recoñece graos de iconicidade nunha serie de imaxes. ▪ EPVAB2.1.3. Crea imaxes con distintos graos de iconicidade baseándose nun mesmo tema.	▪ CCL ▪ CCL ▪ CD	▪ Diferencia imaxes figurativas de abstractas. ▪ Recoñece graos de iconicidade nunha serie de imaxes. ▪ Crea imaxes con distintos graos de iconicidade
▪ a	▪ B2.2. Comunicación visual. Símbolos e	▪ B2.2. Distinguir e crear tipos de imaxes segundo a súa	▪ EPVAB2.2.1. Distingue símbolos de iconas.	▪ CCL	▪ Distingue símbolos de iconas.

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ c ▪ f ▪ l ▪ o	iconas.	relación significante-significado: símbolos e iconas.	▪ EPVAB2.2.2. Deseña símbolos e iconas.	▪ CD	▪ Debuxa símbolos e iconas.

UNIDADE 9: O cómic e o cine

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
	Bloque 1. Expresión plástica				
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ n	▪ B1.12. Materiais e técnicas de debuxo e pintura. Técnicas plásticas: secas, húmidas e mixtas.	▪ B1.7. Coñecer e aplicar as posibilidades expresivas das técnicas gráfico-plásticas secas, húmidas e mixtas: témpera, lapis de grafito e de cor; colaxe.	▪ EPVAB1.7.1. Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas aplicándoas de forma axeitada ao obxectivo da actividade. ▪ EPVAB1.7.7. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto orde e estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	▪ CCL ▪ CSC	▪ Utiliza con propiedade as técnicas gráfico-plásticas coñecidas ▪ Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en orde e bo estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
	Bloque 2. Comunicación audiovisual				

	Educación Plástica, Visual e Audiovisual. 1º ciclo de ESO, 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo consecución
▪ c - ▪ f - ▪ g - - o	▪ B2.3. O cómic: medio de expresión. Linguaxe do cómic.	▪ B2.3. Analizar e realizar cómics aplicando os recursos de adecuadamente.	▪ EPVAB2.3.1. Deseña un cómic utilizando adecuadamente viñetas e lendas, globos, liñas cinéticas e onomatopeas.	▪ CCL	▪ Deseña un cómic
▪ a - - ñ ▪ c - - o ▪ e ▪ h	▪ B2.4. Comunicación visual: características e elementos que interveñen nela.	▪ B2.4. Diferenciar e analizar os elementos que interveñen nun acto de comunicación.	▪ EPVAB2.4.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en actos de comunicación visual.	▪ CSC	▪ Identifica os elementos que interveñen en actos de comunicación visual.
▪ a - - h ▪ d - - o ▪ e ▪ f	▪ B2.5. Funcións das mensaxes na comunicación visual e audiovisual.	▪ B2.5. Recoñecer as funcións da comunicación.	▪ EPVAB2.5.1. Identifica e analiza os elementos que interveñen en actos de comunicación audiovisual. ▪ EPVAB2.5.2. Distingue a función ou funcións que predominan en mensaxes visuais e audiovisuais.	▪ CCL ▪ CD	▪ Identifica os elementos que interveñen en actos de comunicación audiovisual. ▪ Distingue a función ou funcións que predominan en mensaxes visuais

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Pretendemos que a cualificación reflicta non so na asimilación dos contidos da materia, senón no desenvolvemento gradual das competencias básicas, así como o esforzo do alumno/a para superarse a si mesmo/a, a capacidade para o traballo en grupo, a creatividade á hora de resolver os exercicios e, en xeral, a boa disposición para aprender nos moi variados campos que se tratan nesta materia.

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas. A valoración de cada proba farase de acordo cos criterios de corrección que se establecerán ó inicio de cada unha.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

No terceiro trimestre realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

5. Metodoloxía

A metodoloxía no ensino deste área ten que ser activa, para que tras unha introdución teórica, o alumno sexa capaz de experimentar de xeito práctico os contidos de cada unidade didáctica. Con asiduidade se realizarán actividades de observación, interpretación e apreciación, tanto da natureza como de obras feitas polo home. Tamén é importante desenvolve-la capacidade de autoexpresión e autoaprendizaxe a partir da experimentación con distintos materiais, técnicas e soportes.

Haberá que partir sempre de coñecementos previos do alumno, para favorecer a súa motivación, traballar con experiencias cotiás e promover situacións de aplicación inmediata do aprendido.

As características da metodoloxía recomendable para a Educación Plástica e Visual pódense resumir nos seguintes puntos:

- Actividade. Na que os coñecementos se adquiren mediante a manipulación ou acción, sobre todo no que respecta ós procedementos, hábitos e actitudes, sendo aconsellable empregala tamén para os conceptos a través da representación, observación, comparación, análise, etc.
- Investigación. Na que o alumno ensaie as propiedades gráficas e expresivas dos distintos materiais (soportes, trazadores, pigmentos, aglutinantes), técnicas, estilos, novas tecnoloxías, combinacións destes, modos de expresión, etc.
- Expositivo-descriptivo. Para que o alumno poida argumentar os seus procesos de creación.
- Análise crítica dos traballos que se realizan, individualmente e en grupo.
- Globalizadora. Que permita utilizar todo tipo de aprendizaxes anteriores na elaboración da obra creativa.
- Creativa. Buscando desenvolver a orixinalidade e o respecto á inventiva.
- Socializadora. Mediante a busca dun mellor entronque do individuo coa sociedade, de onde se extraen os exemplos.
- Individualizada. Particularizando para cada individuo, recoñecendo as diferencias iniciais e o distinto modo de asimilación de cada persoa.
- Con autonomía. Para que o alumno teña iniciativa e sexa capaz de elixir con responsabilidade asumida pola propia conduta.

6. Materiais e recursos didácticos

Utilizaranse os recursos dispoñibles no espazo Edixgal para o nivel, así como diferente bibliografía de referencia dos fondos do departamento e da biblioteca, así como presentacións a través de proxeccións ou exposicións teórico-prácticas na pizarra.

- Materiais de debuxo e pintura do departamento
- Medios audiovisuais/TIC dispoñibles no aula, encerado dixital, canón de vídeo, aula de informática, videocámara, etc.

Ademais, para os alumnos:

Decotío (este material é obrigatorio traelo á aula cada día)

- Carpetiña transparente pechable tamaño A4 para levar todo o resto de material. Datos alumno en portada.
- Bolígrafo azul ou negro para escribir.
- Lapis de grafito de dureza HB e 3B
- Afialapis, a ser posible con depósito para as labras.
- Follas brancas A4 de 80gr/m2 (papel normal de papelería).
- Regra transparente de 30 cm.
- Tesoiras escolares.
- Lapis de cores: caixa de 12 cores con branco, negro, maxenta, cián e amarelo
- Rotuladores de cores de punta media: caixa de 10 ou 12 cores con gris, negro, maxenta, cián e amarelo
- Escuadra e cartabón de entre 22 e 25 cm. Tipo Faber-Castell (transparentes, sen regras incorporadas, bordes sen bisel, flexíbeis)
- Compás de agulla e grafito, con adaptador para usar outro lapis ou rotulador.
- Outros materiais do contorno do alumnado.

7. Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado:

⑩ Criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado, contemplando tres escenarios: Presencial, Semipresencial e Non Presencial.

ESCENARIO PRESENCIAL

Criterios sobre a avaliación e cualificación

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

Apart .	Instrumentos de av.	Observacións	Ponder
A	Probas escritas (exames)	Cada proba valorarase de 0 a 10 puntos, podendo expresarse ata 2 decimais, redondeando á alza se o primeiro decimal supera o 5. A nota deste apartado será a media das cualificacións obtidas.	30%
B	Láminas e traballos (de 5 a 8 por trimestre) realizadas na aula	As láminas valoraranse de 0 a 10 puntos, podendo ponderar a nota de cada lámina dentro do cómputo global das mesmas en función da complexidade que presente ou o tempo de traballo requerido.	60%
C	Caderno do profesor	Rexistro de actitude e traballo na aula, así como saídas á pizarra para resolución de exercicios	10%

Cada día no que o alumno/a non presente material, non traballe axeitadamente na aula ou se retrase na entrega do mesmo, rexistrarse cun signo negativo. A acumulación de dous negativos suporá 0.25 puntos menos na nota da avaliación.

Promoción do alumnado

No terceiro trimestre, antes da avaliación final ordinaria realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

A nota final da avaliación ordinaria de xuño será a media ponderada das notas finais das tres avaliacións. O alumnado promocionará se acada como mínimo un 5 sobre 10 nesta media.

Excepcionalmente, se se aprecia unha clara evolución positiva durante o curso, chegando ao 5 ou superándoo na 3ª avaliación e isto vai aparellado de traballo e esforzo contínuo, a nota final do curso poderá ser o 5 ou a mesma que a nota da 3ª avaliación.

No caso de que o alumnado teña que presentarse a avaliación extraordinaria terá dereito a un exame que se puntuará de 0 a 10. Se a profesora considera oportuno esta proba poderá complementarse cun caderno de láminas que o/a alumno/a deberá entregar na mesma data do exame. Neste caso cada parte (exame e láminas) computará o 50% da nota final. O alumnado promocionará se a nota final e de 5 ou superior a el.

ESCENARIO SEMIPRESENCIAL

Os contidos da programación, e máis os da teoría dos contidos, con explicacións, exemplos, imaxes, tarefas, etc está en proceso de pendurarse no Aula Virtual do centro.

Ao longo do curso poderase cambiar de modo de ensino de presencial a non presencial con cambios mínimos. A intención destas accións é asegurar ao alumnado a calidade educativa similar, ou moi parecida, á de presencialidade.

Criterios sobre a avaliación e cualificación

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

Apart .	Instrumentos de av.	Observacións	Ponder
A	Probas escritas (exames)	Cada proba valorarase de 0 a 10 puntos, podendo expresarse ata 2 decimais, redondeando á alza se o primeiro decimal supera o 5. A nota deste apartado será a media das cualificacións obtidas.	30%
B	Láminas e traballos (de 5 a 8 por trimestre) realizadas na aula	As láminas valoraranse de 0 a 10 puntos, podendo ponderar a nota de cada lámina dentro do cómputo global das mesmas en función da complexidade que presente ou o tempo de traballo requerido.	60%
C	Caderno do profesor	Resolución de dúbidas, participación e entrega de traballos voluntarios.	10%

Cada día no que o alumno/a se retrase na entrega do mesmo, rexistrarase cun signo negativo. A acumulación de dous negativos suporá 0.25 puntos menos na nota da avaliación.

As probas poderán facerse coas ferramentas informáticas suxeridas. Cando se requira poderán entregarse nos formatos: papel (físico), .pdf, ou foto jpg/ jpeg de tamaño razoable, etc.

Promoción do alumnado

No terceiro trimestre, antes da avaliación final ordinaria realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

A nota final da avaliación ordinaria de xuño será a media ponderada das notas finais das tres avaliacións. O alumnado promocionará se acada como mínimo un 5 sobre 10 nesta media.

Excepcionalmente, se se aprecia unha clara evolución positiva durante o curso, chegando ao 5 ou superándoo na 3ª avaliación e isto vai aparelado de traballo e esforzo contínuo, a nota final do curso poderá ser o 5 ou a mesma que a nota da 3ª avaliación.

No caso de que o alumnado teña que presentarse a avaliación extraordinaria terá dereito a un exame que se puntuará de 0 a 10. Se a profesora considera oportuno esta proba poderá complementarse cun caderno de láminas que o/a alumno/a deberá entregar na mesma data do exame. Neste caso cada parte (exame e láminas) computará o 50% da nota final. O alumnado promocionará se a nota final e de 5 ou superior a el.

ESCENARIO NON PRESENCIAL

Os contidos da programación, e máis os da teoría dos contidos, con explicacións, exemplos, imaxes, tarefas, etc está en proceso de pendurarse no Aula Virtual do centro. Ao longo do curso poderase cambiar de modo de ensino de presencial a non presencial con cambios mínimos. A intención destas accións é asegurar ao alumnado a calidade educativa similar, ou moi parecida, á de presencialidade.

Criterios sobre a avaliación e cualificación

Cada trimestre realizaremos unha ou dúas probas escritas. Ademais dos coñecementos obxectivos, terase en conta a adquisición do vocabulario específico da EPVeA, así como a corrección lingüística na expresión das ideas desenvolvidas.

Tamén se establecerá a entrega periódica de traballos prácticos e exercicios escritos, realizados na aula e na casa. Na súa valoración terase en conta a presentación e os contidos.

Apart .	Instrumentos de av.	Observacións	Ponder
A	Probas escritas (exames)	Cada proba valorarase de 0 a 10 puntos, podendo expresarse ata 2 decimais, redondeando á alza se o primeiro decimal supera o 5. A nota deste apartado será a media das cualificacións obtidas.	30%
B	Láminas e traballos (de 5 a 8 por trimestre) realizadas na aula	As láminas valoraranse de 0 a 10 puntos, podendo ponderar a nota de cada lámina dentro do cómputo global das mesmas en función da complexidade que presente ou o tempo de traballo requerido.	60%
C	Caderno do profesor	Resolución de dúbidas, participación e entrega de traballos voluntarios.	10%

Cada día no que o alumno/a se retrase na entrega do mesmo, rexistrarase cun signo negativo. A acumulación de dous negativos suporá 0.25 puntos menos na nota da avaliación.

As probas poderán facerse coas ferramentas informáticas suxeridas. Cando se requira poderán entregarse nos formatos: papel (físico), .pdf, ou foto jpg/ jpeg de tamaño razoable, etc.

Promoción do alumnado

No terceiro trimestre, antes da avaliación final ordinaria realizaranse probas de recuperación ou entrega de traballos no caso de ter suspensa algunha/as avaliación anterior.

A nota final da avaliación ordinaria de xuño será a media ponderada das notas finais das tres avaliacións. O alumnado promocionará se acada como mínimo un 5 sobre 10 nesta media.

Excepcionalmente, se se aprecia unha clara evolución positiva durante o curso, chegando ao 5 ou superándoo na 3ª avaliación e isto vai aparelado de traballo e esforzo contínuo, a nota final do curso poderá ser o 5 ou a mesma que a nota da 3ª avaliación.

No caso de que o alumnado teña que presentarse a avaliación extraordinaria terá dereito a un exame que se puntuará de 0 a 10. Se a profesora considera oportuno esta proba poderá complementarse cun caderno de láminas que o/a alumno/a deberá entregar na mesma data do exame. Neste caso cada parte (exame e láminas) computará o 50% da nota final. O alumnado promocionará se a nota final é de 5 ou superior a el.

8. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente

Nas sesións de xefatura de departamento faranse revisións mensuais e/ou trimestrais para comprobar a seguimento da programación en cadanseu curso. Se adoptarán as medidas que sexan consideradas necesarias se é o caso.

Ao final do curso se fará unha valoración dos resultados nas notas do alumnado en cada grupo así como as medidas que se tiveron que tomar durante o curso (adaptacións, reforzos, ...).

Ao final de cada trimestre se pasará unha enquisa ao alumnado para valorar a impresión (subxectiva) do mesmo respecto ao profesor. Tamén se valorará trimestralmente o grado de consecución dos obxectivos entre o alumnado para poder tomar medidas e facer os cambios necesarios no proceso de ensino-aprendizaxe.

O obxectivo é que polo menos un 85% dos alumnos superen os contidos mínimos da materia do curso.

A continuación sinalamos aqueles descritores/indicadores que deben terse en conta para a avaliación do proceso, desglosados en catro momentos principais: PROGRAMACIÓN, PROCESO DE ENSINO, PRÁCTICA DOCENTE e PROCESO DE AVALIACIÓN. Ditos indicadores deben ir acompañados dunha escala de menor a maior (de 1 a 4) e das observacións pertinentes.

INDICADORES DE LOGRO DA PROGRAMACIÓN

	Escal a			
	1	2	3	4
1. Os obxectivos didácticos formuláronse en función dos estándares de aprendizaxe avaliábles que concretan os criterios de avaliación.				
2. A selección e temporalización de contidos e actividades foi axustada.				
3. A programación facilitou a flexibilidade das clases, para axustarse ás necesidades e intereses dos alumnos o máis posible.				
4. Os criterios de avaliación e cualificación foron claros e coñecidos dos alumnos, e permitiron facer un seguimento do progreso dos alumnos.				
5. A programación realizouse en coordinación co resto do profesorado.				

INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO

	Escal a			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				

8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				

INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE

	Escal a			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avalíase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

INDICADORES DE LOGRO DA AVALIACIÓN

	Escal a			
	1	2	3	4
1. Realizouse unha avaliación inicial para axustar a programación á situación real de aprendizaxe.				
2. Utilizáronse de maneira sistemática distintos procedementos e instrumentos de avaliación, que permitiron avaliar contidos, procedementos e actitudes.				
3. Os alumnos dispuxeron de ferramentas de autocorrección, autoavaliación e coavaliación.				
4. Proporcionáronse actividades e procedementos para recuperar a materia, a alumnos con algunha avaliación suspensa, ou coa materia pendente do curso anterior, ou na avaliación final ordinaria.				
5. Os criterios de cualificación propostos foron axustados e rigorosos.				
6. Os pais foron axeitadamente informados sobre o proceso de avaliación: criterios de cualificación e promoción, etc.				

9. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes:

⑩ Organización das actividades de seguimento, recuperación das materias pendentes contemplando tres escenarios: Presencial, Semipresencial e Non presencial.

ESCENARIO PRESENCIAL

O alumnado interesado en recuperar a EPVeA de 1º da ESO deberá ir realizando un caderno de traballo de láminas durante o curso escolar, que será facilitado a/o alumno/a polo departamento.

O alumnado deberá preparar a materia pola súa conta, pero contarán coa posibilidade de reunirse periodicamente nos recreos coa xefa do departamento para aclarar dúbidas, practicar algún tipo determinado de exercicios e planificar en xeral a recuperación da materia.

O caderno de traballo entregárase en datas anteriores ás avaliacións de pendentes que estableza o centro. Estas láminas calificaranse de 0 a 10. Sendo a nota final a da media ponderada do conxunto de actividades. O alumno/a recuperará á materia se a nota final é de 5 ou superior. As datas das entregas parciais serán anunciados con suficiente antelación polo departamento.

No caso de que o alumnado non recupere a materia deste xeito terá dereito a presentarse a un exame final o mes de maio sobre os contidos mínimos de toda a materia do curso. O exame puntuarase de 0 a 10. A nota mínima para recuperar a materia será de 5. En caso de non aprobar ese exame, volverá a ter na proba extraordinaria unha nova oportunidade.

Esta información se lles comunicará persoalmente polo xefe de departamento.

ESCENARIO SEMIPRESENCIAL

No suposto de ter que recurrir á semipresencialidade, o caderno de traballo, explicacións e aclaración de dúbidas estará a disposición do alumnado a través da Aula Virtual.

As datas poden modificarse para axustar as entregas dos traballos ao período de presencialidade de cada alumno.

Esta información se lles comunicará persoalmente polo xefe de departamento.

ESCENARIO NON PRESENCIAL

No suposto de ter que recurrir ao ensino non presencial, o caderno de traballo, explicacións e aclaración de dúbidas estará a disposición do alumnado a través da Aula Virtual.

As probas escritas faríanse en liña por medios informáticos.

Esta información se lles comunicará persoalmente polo xefe de departamento.

10. Procedementos para acreditar coñecementos necesarios en determinadas materias (só para bacharelato)

Non procede.

11. Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar

Na materia de EPVeA de 1º da ESO para o curso 21/22 o alumnado responderá a un cuestionario oral ou escrito que pretende avaliar o coñecemento do vocabulario máis sinxelo relacionado coa linguaxe visual e as artes plásticas e a realización de prácticas sinxelas de debuxo técnico, tamén encamiñado á detección de posibles necesidades específicas. Complétase coa interpretación libre de unha obra artística sinxela.

Esta avaliación inicial servirá para detectar posibles necesidades específicas do alumnado, de modo que se poidan establecer pautas de reforzo na aula ou medidas educativas concretas e individualizadas en colaboración co equipo de orientación do centro, tal e como se concreta no apartado de atención á diversidade.

As medidas colectivas se tomarán para garantir que todo o alumnado poida recibir e comprender os contidos secuenciados independentemente do nivel de aprendizaxe na educación primaria, e así acadar os obxectivos en igualdade de condicións.

As medidas individuais se tomarán despois da observación na aula, a proba inicial de avaliación, e de conversar co resto de profesorado e co departamento de orientación na reunión de avaliación inicial e posteriores.

12. Medidas de atención á diversidade

Trala avaliación inicial do alumnado e a información facilitada polo equipo de Orientación do centro e o profesorado; consideraranse as diferentes medidas educativas de atención á diversidade que se deban levar a cabo. No caso de detectar alumnado con necesidades específicas, se traballará nas diferentes medidas posibles para adecuar os obxectivos, contidos ou metodoloxía as características de dito alumnado. Aínda que previamente non podemos especificar estas medidas, enumeramos entre outras o reforzo educativo dentro ou fora da aula, ou as adaptacións curriculares individualizadas.

Se lle prestará atención individualizada en colaboración co departamento de orientación atención e así poida acadar os obxectivos mediante unha Adaptación Curricular Individualizada (ACI) ao alumnado que o requira.

O alumnado con características específicas han de ter medidas específicas e tratadas sempre en colaboración co departamento de orientación do centro e o titor do alumno ao que se refira. A adaptación metodolóxica e curricular deles están monitorizadas regularmente, polo menos unha vez ao mes.

Alumnado con sobredotación

Elaboración de material adicional de investigación persoal profundando nas propias inquietudes do alumno, e realización de tarefas de enriquecemento axeitadas ó seu caso.

Alumnos con outras peculiaridades

En colaboración sempre có departamento de orientación do centro e trala notificación aos pais e ás nais, para que haxa unha implicación conxunta.

13. Elementos transversais

Elementos transversais:

1. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

2. O desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, e a pluralidade.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

3. A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

4. No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que o

alumnado coñeza os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor; respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Neste sentido o departamento de Artes Plásticas traballará nos seguintes elementos transversais:

EDUCACIÓN PARA A CONVIVENCIA:

A formulación de problemas pode contribuír a desenvolver actitudes de solidariedade, cooperación e respecto ás opinións e formas expresivas alleas a través do traballo en colaborativo, que se converte, así, noutro dos eixes metodolóxicos e organizativos na aula.

EDUCACIÓN DO CONSUMIDOR:

Preténdese dotar ó alumnado de instrumentos para desenvolverse na sociedade de consumo e que adquiran unha actitude crítica ante as necesidades que se queiran crear actualmente a través da publicidade e das películas que presentan unha sociedade baseada no consumo.

EDUCACIÓN NON SEXISTA:

Nas actividades co grupo é necesario propiciar o intercambio fluído de papeis entre alumnos e alumnas, e potencia-la participación destas nos debates e toma de decisións como mecanismo corrector de situacións de discriminación sexista. Contribuirase deste xeito, desde a propia actividade da aula, a establecer unhas relacións máis xustas e equilibradas entre as persoas.

EDUCACIÓN MULTICULTURAL:

As características da área permiten o coñecemento e a apreciación das manifestacións artísticas, tanto actuais como de outros tempos, de outras culturas distintas á nosa, tratando de que o alumnado saiba respectalas e valoralas.

14. Actividades complementarias e extraescolares

- Participación en certames convocados polo propio centro e outras institucións ou organismos culturais.
- Exposicións de traballos (en colaboración ou non con outras materias e niveis), involucrando aos alumnos en todo o proceso de organización.
- Posibles actividades de deseño e intervencións artísticas no centro.
- Charlas, obradoiros.

En xeral, estarase pendente dos posibles obradoiros que se poidan ofertar dende diferentes institucións. Ademáis intentarase participar nalgúns dos concursos de postais, carteis, marcapáxinas... nos que se nos convide a participar, ben sexa dende o concello ou dende outras institucións e levar a cabo algunha intervención artística no centro.

POSIBLES SAÍDAS COMPLEMENTARIAS

- Saídas fora do recinto escolar para realizar bosquejos e debuxos do natural.
- Saídas didácticas para o visionado de filmes de interese artístico ou exposicións programadas por diferentes organismos (fundacións, museos, universidades, concellos, etc).
- Posibles visitas a obradoiros e talleres da contorna, para que o alumnado coñeza de primeira man o proceso de traballo en diferentes técnicas artísticas ou artesanais.

Durante o curso atenderase ás diferentes achegas que se fagan dende fundacións e museos.

A temporalización das mesmas estará en función do contido das actividades e exposicións que se oferten así como das datas que nos propoñan as distintas institucións.

15. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da propia programación

Dende o departamento, adicarase unha hora semanal á revisión da programación, unidades didácticas e actividades programadas e, unha vez ao mes deixarase rexistro do seguemento de dita programación así como as posibles variacións ou correccións que se fagan na mesma. Para avaliar a propia programación recurrirase a distintos medidores que poderán ser:

– Resultados das distintas avaliacións.

_ Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas.

_ Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.

_ Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación contínua: probas, traballos, etc.

– Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.

Tamén se terá en conta a opinión do alumnado que poderá ser recollida nun formulario anónimo onde poidan reflexar a actuación da profesora, a claridade das explicacións, se as actividades axudan a asimilación dos contidos, que contidos necesitarían traballar máis e se consideran axeitado o sistema de avaliación e calificación.

16. Accións de contribución ao proxecto lector

- O departamento adicará un tempo mínimo de 5 minutos á lectura en cada grupo, tanto á lectura de textos continuos (expositivos, descritivos e argumentativos) como discontinuos.

- Lecturas sobre artistas: Arcimboldo, Dalí, Escher, Kandinsky, Seurat, Mark Rothko, Juan Gris, pintura do antigo Exipto, Picasso, A. Saura, Miró, Pollock, Mondrian, Manet, Delacroix, Magritte, Miró, El Lissitzky, Marcel Breuer, Toulouse-Lautrec, Andy Warhol, Picasso...

- Lecturas descritivas de obras de arte e imaxes en xeral, así coma dos elementos que as compoñen, tales coma composición, ritmo, luz, análise cromática...
- Lecturas sobre os medios audiovisuais, en libros, en revistas ou periódicos e en internet.
- Aprendizaxe de termos específicos da materia tanto en castelán como en galego.
- Análise da etimoloxía dos vocablos máis empregados, especialmente en Xeometría.
- Probas escritas nas que os alumnos deben dar definicións razoadas dos elementos e trazados básicos estudados.
- Participación en proxectos relacionados coas actividades da biblioteca: ilustracións para relatos, creación de libriños, deseño de portadas de CD, carteis, etc.

17. Accións de contribución ao proxecto TIC

Uso de material TIC elaborado polo departamento.

Emprego de encerado dixital e canon de vídeo.

Plataformas dixitais coma webex.

Explicación de realización das actividades con ferramentas electrónicas se é necesario.

Publicación de materiais do curso no Aula Virtual do departamento. O uso da Aula Virtual será constante durante o curso.

Implemento do programa Edixgal na materia de EPVA 1. O uso de ferramentas

TIC para a comunicación co alumnado e familias será moi potenciado este ano, e máis aínda no caso de que cambien as condicións medicosanitarias e de presenza física no centro.

Ademáis, na aula de EPVeA temos un ordenador con conexión a internet e un canón dixital. Isto permite tratar os contidos con frecuentes proxeccións, tanto de imaxes (reproducións de obras de arte, deseños, arquitectura, audiovisual,etc) coma de presentacións preparadas especialmente para ampliar os temas tratados. Asemade,

usamos a miúdo a conexión a internet para consultar contidos en páxinas web ou en documentais colgados na rede. Ademais de enriquecer o tratamento dos contidos, resulta moito máis atractivo para o alumnado.

Ó longo do curso fomentamos o emprego das TIC por parte do alumnado en relación a: Búsqueda de información sobre conceptos, artistas e centros expositivos.

Elaboración de traballos de investigación para a súa posterior exposición na aula.

18. Accións de contribución ao plan de convivencia

Seguiranse as pautas tratadas nas reunións de claustro e outras do centro, tendo en conta as recomendacións xerais da equipa de convivencia e a intervención de dita equipa se fora necesario. A norma xeral é non fagas aos outros o que non quixeras que che faceren, e fai aos outros o que che gustaría para ti.

Concretamente, o departamento contribuirá ao plan de convivencia do centro cos seguintes obxectivos:

1. Educar ó alumnado para a convivencia democrática, incorporando na práctica docente contidos relacionados coa convivencia escolar e a resolución pacífica de conflitos.
2. Educar no respecto á liberdade de conciencia e de conviccións relixiosas e morais, preservando a dignidade, integridade e intimidade de todos os membros da comunidade educativa.
3. Cumprir e facer cumprir as normas de convivencia do centro, no ámbito da súa competencia.
4. Fomentar un clima positivo de convivencia no centro, na aula e durante as actividades complementarias e extraescolares.
5. Manter a orde e poñer en coñecemento dos órganos competentes as condutas que alteren a convivencia.

6. Informar ás familias das cuestións que puidesen afectarlles, dos incumprimentos das normas de convivencia por parte dos seus fillos e das medidas disciplinarias tomadas ó respecto.
7. Controlar as faltas de asistencia e retrasos dos alumnos, informando ós titores segundo o procedemento aprobado no noso centro.

19. Información ao alumnado e ás familias

A información referente á metodoloxía, avaliación e materiais comunicaráselle ao alumnado persoalmente polo xefe de departamento nas primeiras sesións da materia en cada grupo e deberán tomar nota da mesma e tela presente a o longo de todo o curso.

Ademáis, a programación estará a disposición das familias e alumnado na páxina web do centro e na Aula Virtual de cada curso.